

dajo perja lepe obresti v ta način porabljenega dnarja donesla, še več koristi pa deželi z dobrim izgledom in obujenjem ljubezni do sviloreje zagotovila.

Naj večji zaslugi za pospeh murvo- in sviloreje na Krajskem si nabera naša kmetijska družba, ktera je že čez sto tavižent murbinih drevčes po deželi (in tudi na Štajersko) oddala in si tako na vso moč prizadeva podlago postaviti bogati prihodnji sviloreji na Krajskem. Neprenehoma seje vsako leto veliko murvinega semena na svojem vertu, prodaja drevčesca po nizki ceni, in jih deli tudi brez plačila v podporo sviloreje. Z vsem tem še ne zadovoljna kupuje tudi pridelane mešičke po visoki ceni z namenom, tudi med kmeti zaupanje in veselje tega žlahnega pridelka obuditi.

Z živim veseljem smo zapazili poslednje 2 leti, da tudi šolska mladina se hvalevredno sviloreje poprijema za kratki čas, ki se gotovo žlahniši nemore obračati, kakor s tim nedolžnim opravilom. Dorašeni može bodo ti naj boljši učeniki in verli podpiravci sviloreje po domovini. Le nekaj imamo mladim svilorejcem priporočati, da namreč brez dovoljenja gospodarja murvinih drevčes se perja ne poslužujejo, ker razun družega je treba tudi to vediti, da na pravem oberanju perja je veliko ležeče za rast prihodnjo, da se ne pokvari.

Svilni pridelk tekočega leta dokazuje, da so v mnogih krajih naše dežele zapazili vrednost sviloreje, kakor tudi, da so se v reji sviloprejk tu in tam že dobro zurili. Prejšnje leta se je priravnalo svilnih mešičkov na Krajskem brez Ipave 200 do 500, letos pa čez 1000 funtov, kteri so bili večidel dobro obravnani, in torej so dobili tako lepe svile, da so je bili fabrikanti na Laškem in na Dunaji prav veseli. Za tega voljo so se letos mešički dražji kot sicer, namreč živi funt po 40 do 45 kraje., umorjeni po 50 kr. do 1 fl. plačevali. Zraven g. dr. Orla jih je tudi letos kmetijska družba le za to nakupovala, da se je tudi majhni pridelk vedel kam na prodaj nositi in tako tudi od te strani obuditi ljubezin do sviloreje.

Perva skerb vsakterega, kdor se namenna s svilorejo pečati, mora biti s potrebnim perjem se preskerbeti, tedaj murb nasaditi, ki dajajo hrano svilnim gosencam. Prostora za nje se ne manjka, pa vendar v gline in močiren svet jih ni saditi; one ljubijo suh, kamnit in peščen apnenec; zlasti ob cestah rastejo čversto, od kodar voda blato do njih zanaša.

Kadar se pa nabira pirje z drevčes, je treba skerbeti, da se rast murb ne zatira ali clo ne zaduši, ampak da drevje vedno večje postaja, in vsako leto več perja dá.

To opravo natanko popisati, bi bilo težko, ker to se dá le djansko dobro naučiti. Učenci murvo- in sviloreje dobivajo ta nauk na vertu kmetijske družbe, pa tudi gosp. dr. Orel v Ljubljani, ki se s svilorejo posebno pridno pečá, z veseljem vsakemu rad natanko kaže, kako se ima to delo opravljati.

(Konec sledi.)

Zgodovinske reči.

6. Kaj je slovenski narod Oglejskim patriarhom hvale dolžan.

Da je saj v večji del sedanjih slovenskih strani keršanstvo v prvem začetku iz Ogleja zaneseno bilo, je gotovo. Ravno tako pa se ne more tajiti, da je bila sveta véra drugi pot v osmem stoletji v južnih slovenskih krajih po Oglejskih patriarhih zopet uterjena, takrat ko so se v severni strani nad Dravo Solnograški nadškofje za njeno razširjenje trudili. Samo to se težko pogreša, da od djanja Oglejskih višjih pastirjev ni nobenega takošnega spisa, kakoršnega imamo od Solno-

graskih. Morebiti pa kaj takega leži v katerem arhivu skritega, morebiti celo v rimskem; saj je slavní kardinal Angelo Mai ravno iz vatikanskih rokopisov bukve oglejskih škofov Niceta in Pavlina, in del verste ondašnjih patriarhov na svetlo dal; morebiti je kaj več v življenjepisih sv. Pavlina pri Bolandistih zaslediti, do kterega mi še ni bilo dano priti.

Nekako zaboli človeka, da pisatelji Oglejskih reči le po verhu jemljejo, ali še celo odpovedujejo, kar se je iz Ogleja za spreobrnitev Slovincov zgodilo; da Rubeis, na primero, pri govorjenji od tega jo kar kratko odreže, daje po spisu od spreobrnjenja Gorotancov vse to delo Solnograškim nadškofom prilasteno, da tedaj pripovedi od dela Oglejskih patriarhov niso verjetne.

Razun svete vére je pa morebiti še druga, ne sicer tako važna, vendar nam draga reč, za ktero bi mogli Oglejskim patriarhom hvale vediti. Pogledjmo namreč, kako daleč se sedanji čas sedeži Slovincov stegujejo, koliko so bili pa nekdanji čas razširjeni. Eno, kar je slovenščino od Donave proti Dravi vganjalo, so bili nemški naselniki v velikem številu. Že pisatelj spreobrnjenja Gorotancov pové, da so Bavarci s Slovenci stanovali vkupaj. Vender mora še drugi vzrok biti, da so Slovenci med Nemci čisto zginili; nemško plemstvo in nemška vlada tegani storila, zakaj takošnja je bila tudi na južni strani Drave, in vender so se tukaj še nemški naselniki pogubili, razun Kočevja. Morebiti bi se utegnito zadosti gotovo reči, da cerkev in šola je v teh straneh o zadevah slovenščine in nemščine nar več storila. Kolikor daleč so Oglejski patriarhi svojo pastirsko palico stavili, ob Soči in Savi do Drave, toliko daleč še dan današnji Slovenci stanujejo; le en del se jih na severni strani Drave še najde, kakor sploh na mejah povsod en jezik med družega sega; ob Kerki in Lavanti, ob Salci, Anizi, ob zgornji in srednji Muri, ob južnih bregovih Donave, koder je veljala Pasavska in Solnograška duhovna oblast, so Slovenci sploh zginili.

Kar šole tiče, je pomniti, da Oglej je kdaj svoje učilnice za izobraženje duhovšine in plemstva imel, da ga je ravno po tem pred taliansčina kakor nemščina zadevala, brez da bi bila slovenščina zategavoljo posebne zgube terpela. Šolo je pa za Oglejsko okrajno že talianski kralj Lotar, Karla velicega vnuk, v Starem mestu (Forum Julii, Cividale) ustanovil v l. 823; pozneje pa je patriarh Nikolaj s privoljenjem svojega polbrata cesarja Karla IV. ravno v tistem mestu v l. 1354 višjo šolo (generale studium) osnoval. V tem mestu so tudi patriarhi dolgo časa sedež imeli, in vender ondi še dan današnji Slovenci stanujejo. — Mislim, da teh besed ne bo nihče vzel kot enostranskih, ampak le kot zgodovinske; resnična zgodovina namreč reči tako jemlje, kakor so, ne kakor bi jih kdo rad imel.

Pri tej priložnosti se ne morem zderžati, da bi ne opomnil še ene reči. Kadar se popisuje ustavljenje Goriske nadškofije, se večidel na poslednje Oglejske patriarhe veliko nemarnosti za svojo čedo in preobilno uklanjanje do Benečanov naklada. Zgodbopisje naj pač ne bo enostransko! Ravno zastran poslednjih Oglejskih višjih pastirjev se utegne namreč to prašati: kdo jih je v oblast Benečanom izdal, in tedaj kriv bil, da niso mogli svojih ovčic pristo oskerbovati? In tukaj se bo s prerokom odgovorilo: „očetje naši so grešili, in mi smo nosili njih krivico.“ Jez saj sem to mislil, ko sem vojsko Oglejskih patriarhov s svojimi podložniki v 14. in 15. stoletji prebiral.

P. H.

Društvo sv. Mohora.

26. novembra se je Celovski odbor društva sv. Mohora zbral in pri tej seji sklenul, kakor sledi:

1. G. Luka Jeran se je v Afriko podal in toraj iz društvenega odbora stopil; — g. Štefan Kociančič je 21. novembra pismeno naznanil, da ostane sicer vselej zvest in iskren prijatelj našega društva, da pa mora letos iz odbornišтва odstopiti. Obadva gospoda sta naše društvo možko podpirala in se za njega mnogo trudila. Žal je nam in gotovo vsem družtenikom, dva tako sloveča in iskrena gospoda zgubiti. Mi ne moremo drugače kakor z žalostnim sercom reči: Bog vaju obadva za vse vajne trude in dela blagoslovi in srečno vodi! —

Mesto g. L. Jeran-a v Ljubljani očitno povabimo in prosimo g. Andreja Zamajca, vrednika „Zgodnje Danice“, mesto g. St. Kociančiča v Gorici pa g. Andreja Marušič-a, duhovnika in domačega učitelja pri grofu Attems-u, da bi hotla prazne mesti družtenih odbornikov prevzeti. Oba gospoda slovita kot visokovredna in učena duhovnika in kot iskrena prijatelja našega društva. Zato upamo, da nam naše serčno prošnje ne bota odrekla! —

2. Več čast. gosp. družtenikov je nas prosilo, I. del „domačih ogovorov“ tudi posebej prodajati. Mi smo taj več iztisov I. dela „dom. ogovorov“ razposlali, da ga naj knjigarji po vsih slov. mestih po 50 kr. sr. prodajajo.

3. Za prihodnje leto 1854 bo društvo izdalo: I. del „življenja svetnikov“ okoli 50 tiskanih pol, „Goffine-a“, kar še manjka I. in tudi celi II. del okoli 25 pol, in eden zvezek Javornekovega sv. pisma okoli 20 pol.

4. Naše društvo, ako hoče terdno in na samo svojih nogah stati, mora si napraviti „matico“, to je zaklad ali istino, katerega obresti bi našem društvu vsako leto potrebnih denarjev donašali. Kako bi se ta matica napravila, se je že mnogo pisalo. Morebiti jo takole dobimo:

- a) Društvo dá leta 1854 tiskati: „g. Praprotnikovo knjižnico lepih povestí za mladino“, „g. Cvekove pesmi“ in „Koledo društva sv. Mohora“. Teh knjig društvo g. družtenikom ne bo dajalo, temuč le po knjigarjih dober kup prodajalo. Čisti donesek, ki se bo skupil, se oberne za društveno matico. Društvena koleda, kakor jih izdajajo vse društva po Nemškem itd. bo namenjena za naše prosto ljudstvo, bo, kakor Nemci pravijo: Bauern- und Wirthschaft-Kalender. Vse slovenske pisatelje s tim lepo povabimo, nas pri izdajanji koleda podpirati; bomo dotične sestavke tudi plačevali.
- b) Kar se za društvene knjige, naj si bojo ktere koli, denarjev dobi, se ne sme porabiti, temuč se dene na stran za matico.
- c) Presvitli g. knezoškof Anton Slomšek so drugi natis „Življenja svetnikov“ društvu v lastnino darovali, da se tako lažje društvena matica napravi.
- d) Vse čast. gospode domorodce in prijatelje našega toliko potrebnega in koristnega društva prosimo, kolikor je jim volja in kadar je jim nar bolj prav, kak dar v Celovec pošiljati. Tudi nar manjše darove bomo hvaležno prejeli; in vse po „Šolskem prijatel-u“ naznanili. „Kamen do kamena palača, zerno do zerna pogača“. —

5. „Šolski prijatelj“ ostane tudi zanaprej društveni časopis.

Iz med družtenikov je blizo 700 „šolsk. prijatelj-a“ prejemalo. To nam zde priča biti, da je večina gg. družtenikov to po volji, kar smo zastran „šolsk. prijatelj-a“ lani uravnavali. Mi smo takole mislili: med družteniki štejemo nar več gg. duhovnikov in učiteljev, katerim je mladina in šola ljuba in sveta reč, toraj bojo časopis za šolo in mladino radi prejemali. Cerkev ima

svoje „Danico“, kmetijstvo, politika itd. tudi svoje „Novice“, zakaj bi šola — podlaga vsega človeškega blagostanja — svojega časopisa ne imela. Tako smo mislili in lepo število družtenikov priča, da se nismo goljufali. „Šolski prijatelj“ bode taj zanaprej donašal sestavke za šolske reči, povestice za mladino, nekaj iz natoroznanstva, dogodivščine, zemljopisja, od slovanskih običajev, šolske postave in novice, dalej kar naše društvo zadene in kar od drugih družtev kaj pripravega slišimo ali beremo.

Izhajal bo „šolsk. prijatelj“, kakor do sedaj na pol poli in velja:

- a) za družtenike sv. Mohora, ki 3 fl. letnine plačajo, na leto 36 kr., na pol leta 18 kr. po pošti;
- b) za družtenike sv. Mohora, ki 1 fl. 30 kr. letnine plačajo, na leto 1 fl. 36 kr. po pošti, in brez pošte 1 fl.; na pol leta 48 kr. po pošti, 30 kr. brez pošte;
- c) za naročnike, ki niso pri društvu sv. Mohora, na leto po pošti 2 fl. 12 kr., in brez pošte 1 fl. 36 kr. Pervi in drugi tečaj „šolsk. prijatelja“ se dobi po 1 fl. sr.

6. Na vprašanje od mnogih krajev oznamimo, da zamore, kdor hoče, za leto 1852 in 1853 k našem društvu pristopiti še sedaj, in dobi vse društvene knjige razun potekle „Zgodovine Goriške nadškofije“, — pa mu hočemo kako drugo društveno knjigo priložiti, ki ne velja več kot 24 kr.

To smo sklenili tukaj v Celovcu in mislimo tudi izpeljati, ako večina ostalih gg. odbornikov po unih mestih naše predloge poterdí. Vse gg. odbornike povabimo, naše predloge pretresti in potem svoje misli na znanje dati, naj že bo pismeno, ali po kakem slov. časopisu. Kdor nič ne odgovori, od tega mislimo, da je naših misel.

Čast. gospode vrednike slov. časopisov prosimo te naše misli ponatisniti. **Društveni odbor v Celovcu.**

Ozir po svetu.

Turki,

njih šege in navade, njih vera in deželska osnova s popisom njih prve domovine.

Véra Turkov.

(Dalje.)

Od kórana Turkov ali Mohamedancov se veliko govori in bere; kaj tedaj je kóran? Tako imenovane „svete pisma“ Mohamedancov obstojé iz 4 poglavnih delov, katerih prvi se imenuje kóran, drugi hadif ali sunet, tretji idjaj-umet, četerti kijas.

Od kórana Turki basnujejo, da to, kar je angel Gabriel Mohamedu skoz 23 let pripovedoval, je od verste do verste zapisano v njem. Akubekr, prvi kalifin naslednik Mohameda, je dal te verste (Verse) v bukve nabirati, in ta zbirka je kóran. Pravlica ta, da kóran je izvira božjega, je dala tem bukvam tako slavo in veljavo, da so zakonik postale verskih in svetnih zapoved in prepoved. Zato tudi sultani, kadar koli kaj važnega začenjajo, vselej prašajo: kaj pravi kóran? Opiraje se na besede kórana je sultan Mahmud strašne janičare pokončal; opiraje se na kóran, kar bi drugač pri terdovratnih Turkih nikakor mogoče ne bilo, je sedanji sultan Abdul-Mešid osnoval leta 1839 novo vredbo turškega carstva, katero je že oče njegov pripravljaval, pa si izpeljati ni upal; opiraje se na besede kórana so začeli Turki tudi dandanašnje vojsko zoper Ruse.

Bukve kórana obstojé iz 114 poglavij ali sur, vsako poglavje je spet razdeljeno v več verst. Zapopada le verske, pravne in deržavljanske zapovedi in pre-